

POSTANOWIENIE

29 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (sprawozdawca)

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 października 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M.D.2

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z 7 września 2021 r., II Ca 2199/20,

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Prokuratury Okręgowej w K.

z udziałem M.D. i M.D.2

o wpis w księdze wieczystej,

oddala skargę kasacyjną.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Marcin Łochowski

Maciej Kowalski

(r.n.)

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Okręgowej w K. wniósł o wpis hipoteki przymusowej w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości gruntowej zabudowanej – na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prokuraturę Okręgową w K. w celu zabezpieczenia orzeczenia w przedmiocie uiszczenia należności publicznoprawnej w wysokości 7 359 562 zł, uszczuplonej czynem zabronionym popełnionym przez M.D., na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym z 19 września 2019 r., utrzymanego w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z 23 stycznia 2020 r.

Postanowieniem z 29 czerwca 2020 r. Sąd Rejonowy w Wieliczce oddalił wniosek na zasadzie art. 626⁹ k.p.c. ze wskazaniem, iż w księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości w dziale II ujawniona jest jako wyłączny właściciel M.D.2. W wyniku skargi Prokuratury Sąd Rejonowy dokonał wpisu hipoteki przymusowej zgodnie z wnioskiem.

Apelację od tego wpisu wniosła uczestniczka M.D.2.

Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z 7 września 2021 r. oddalił apelację i orzekł o kosztach. W uzasadnieniu stwierdził, że uczestniczka kwestionuje w istocie zasadność postanowienia Prokuratury Okręgowej z 19 września 2019 r. w przedmiocie zabezpieczenia na mieniu M.D. Sąd Okręgowy powołał art. 291 § 1 k.p.k., w myśl którego w razie zarzucenia oskarżonemu popełnienia przestępstwa, za które lub w związku z którym można orzec: grzywnę, świadczenie pieniężne, przepadek, środek kompensacyjny, zwrot pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa albo jej równowartości – może z urzędu nastąpić zabezpieczenie wykonania tego orzeczenia na mieniu oskarżonego lub na mieniu, o którym mowa w art. 45 § 2 k.k., jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione. Zgodnie z art. 45 § 2 k.k., w wypadku czynu zabronionego popełnionego w zorganizowanej grupie przestępczej (taki czyn został zarzucony M.D.), za korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa uważa się mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w okresie 5 lat przed popełnieniem przestępstwa do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, chyba że sprawca lub inna osoba przedstawi dowód przeciwny. Stosownie do art. 45 § 3 k.p.k., jeżeli mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, o którym mowa w § 2, zostało przeniesione na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym – uważa się, że rzeczy będące w samoistnym posiadaniu tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że na podstawie okoliczności towarzyszących ich nabyciu nie można było przypuszczać, że mienie to, chociażby pośrednio, pochodziło z czynu zabronionego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że nieruchomość, której dotyczy wpis hipoteki przymusowej w księdze wieczystej, została nabyta przez M.D. na podstawie umowy sprzedaży z 25 stycznia 2019 r. W dacie tej czynności podejrzany i jego żona M.D.2. pozostawali w ustawowym ustroju wspólności majątkowej, którą wyłączyli na podstawie umowy małżeńskiej z 13 marca 2019 r. o ustanowieniu rozdzielności majątkowej. Następnie M.D. 29 marca 2019 r. przekazał przedmiotową nieruchomość M.D.2. w formie darowizny. Opisane czynności dokonane zostały w okresie obejmującym popełnienie zarzucanych M.D. przestępstw i jednocześnie mieszczącym się w granicy określonej w art. 45 § 2 k.k. Istniały zatem podstawy do stwierdzenia, że nieruchomość ta może stanowić korzyść uzyskaną z przestępstwa, podlegającą przepadkowi. Wobec tej nieruchomości będą miały zatem zastosowanie domniemania prawne z art. 45 § 2 i 3 k.p.k. Wysokość uszczuplonej zarzucanym M.D. czynem z art. 65 § 1 k.k.s. w zw. z art. 37 § 1 pkt 1, 2 i 5 k.k.s. należności publicznoprawnej wynosi 7 359 562 zł. Dlatego w odniesieniu do nieruchomości (pomimo twierdzeń skarżącej, iż stanowi ona jej wyłączną własność) następuje skutek prawny w postaci orzeczenia środka karnego (zabezpieczenia jego wykonania). Przeniesienie własności nieruchomości na skutek dokonania darowizny w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy, przy uwzględnieniu art. 45 § 2 i 3 k.p.k., pozostawało bez wpływu na możliwość dokonania żadanego wpisu.

Sąd Okręgowy zauważył też, okoliczności zastosowania wobec M.D. środka w postaci zabezpieczenia majątkowego nie należy do kognicji sądu wieczystoksięgowego. Sąd wieczystoksięgowy nie jest uprawniony do badania merytorycznej zasadności stanowiących podstawę wniosku dokumentów urzędowych, takich jak prawomocne orzeczenie sądowe albo ostateczna decyzja administracyjna. Dotyczy to również sytuacji, gdy podstawą wpisu jest postanowienie prokuratora, o jakim mowa w art. 110 u.k.w.h. Ograniczona kognicja sądu wieczystoksięgowego przy badaniu dokumentu urzędowego w postaci postanowienia prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym nie może jednak zwalniać sądu wieczystoksięgowego od zbadania czy ten dokument zawiera wszystkie konieczne elementy pozwalające na dokonanie żadanego wpisu.

W skardze kasacyjnej skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Postanowieniu zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 626⁸ § 2 i art. 626⁹ k.p.c. przez zaniechanie przez oba Sądy zbadania treści dołączonego do wniosku o wpis postanowienia Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K. z 25 lutego 2020 r., [...] i dokonanie wpisu mimo braku zgodności pomiędzy treścią ww. postanowienia a treścią działu II księgi wieczystej, gdzie wpisana jako wyłączny właściciel jest M.D.2, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała oddaleniu jako niezasadna.

Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy w zaskarżonym postanowieniu, uczestniczka zakwestionowała w istocie zasadność postanowienia Prokuratury Okręgowej w K. z 19 września 2019 r. w przedmiocie zabezpieczenia na mieniu M.D.

Do zasadniczych elementów hipoteki przymusowej należy określenie wierzyciela wierzytelności hipotecznej oraz przedmiotu hipoteki i jej wysokości. Wymogi, jakim powinno odpowiadać postanowienie zabezpieczające prokuratora, reguluje również art. 293 § 2 k.p.k. W przepisie tym wskazano, że w postanowieniu określa się kwotowo zakres i sposób zabezpieczenia. Gdy sposobem zabezpieczenia jest hipoteka przymusowa, w postanowieniu winny znaleźć się wszystkie elementy konstytuujące powstanie hipoteki, tj. wskazanie przedmiotu hipoteki, rodzaju wierzytelności, wysokości hipoteki i określenie wierzyciela hipotecznego. Sąd wieczystoksięgowy powinien badać, czy dokument urzędowy, w tym postanowienie prokuratora, zawiera wszystkie konieczne elementy pozwalające na dokonanie żądanego wpisu, a zatem czy z „przyczyn technicznych” nadaje się do wpisu (uchwała SN z 4 lipca 1986 r., III CZP 35/86, OSNC 1987, nr 7, poz. 90; postanowienia SN: z 17 lipca 2008 r., II CSK 115/08; z 22 stycznia 2010 r., V CSK 230/09; z 22 maja 2014 r., IV CSK 524/13). Przedłożone przez wnioskodawcę postanowienie prokuratora Prokuratury Okręgowej w K. z 19 września 2019 r., utrzymane postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie

z 23 stycznia 2020 r., stanowiące podstawę zaskarżonego wpisu do księgi wieczystej, zawiera wszystkie wymagane dla wpisu hipoteki przymusowej elementy.

Zgodnie z art. 109 ust. 1 u.k.w.h. wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem wykonawczym określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika (hipoteka przymusowa). Jest to legalna definicja hipoteki przymusowej określająca przesłanki jej ustanowienia i przedmiot zabezpieczenia. Ma ona zatem zastosowanie także do hipoteki przymusowej powstałej na podstawie postanowienia prokuratora (art. 110 ust. 2 u.k.w.h.). Do zasadniczych elementów hipoteki przymusowej należy zatem określenie wierzyciela wierzytelności hipotecznej oraz przedmiotu hipoteki i jej wysokości.

Hipoteka obciąża nieruchomość; przy odpowiedzialności rzeczowej nie ma znaczenia kto jest właścicielem nieruchomości. Wskazanie właściciela nieruchomości w postanowieniu prokuratury było zbędne i nie może wpływać na dopuszczalność wpisu hipoteki w razie przeniesienia własności. Te zagadnienia pozostają poza zakresem kognicji sądu wieczystoksięgowego. Skarżąca może ewentualnie wytoczyć powództwo na podstawie art. 10 u.k.w.h.

Z podanych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

(P.H.)

[i.n]